

مهارت تدریس تفکر محور فلسفه

به بهانه حضور در جمع دبیران ارجمند فلسفه
گروه فلسفه آموزش و پرورش استان اصفهان
حامد صفایی پور ۱۶ بهمن ماه ۱۳۸۹

فهرست اجمالی مطالب:

مقدمه:

سخنی درباره عنوان بحث، تدریس فلسفه و چالش های فرا رو

محور های بحث:

۱. مهارت تدریس
۲. مهارت تدریس تفکر محور
۳. مهارت تدریس تفکر محور فلسفه
۴. مهارت تدریس تفکر محور کتاب های فعلی فلسفه دبیرستان

مهمترین نکته های بحث با رویکرد پیشنهادی:

۱- در اهمیت مهارت تدریس تفکر محور:

- عقایدی که جدا از فرایند تفکر شکل می گیرند، در شرایط جدید و پیچیده شکننده اند.
- عقاید فهم نشده یا به تعصب تبدیل می شوند و در نتیجه کارایی خود را در ساختن شخصیت یک انسان از دست می دهند و یا با کوچکترین تردید فرو می ریزند و در نتیجه به رشد قوه قضاوت نمی انجامند.
- رشد یک جامعه وابسته به فعالیت آزاد عقل در آن جامعه است. (عقل در عمل)
- رشد یک جامعه وابسته به فعالیت عقل آزاد در آن جامعه است. (عقل در نظر)
- مهمترین زحمت معلم این است که پرسش هایی مطرح کند که به بهترین نحو زمینه بررسی مطالب را فراهم آورد.
- معلم کسی است که هنر خویش را در یاددادن و تفهیم مطالب به نمایش می گذارد.
- شرط مهم فهم تجربه و اکتشاف فعال مفاهیم و نه اکتساب منفعل آنها است.

۲- عوامل بستر ساز تدریس تفکر محور در محیط کلاس

- محیط کلاس و درس

- چیدمان کلاس را برای گفتگوی تعاملی و دو سویه تغییر دهید!
- فضا را برای کار گروهی بچه ها آماده سازید!
- در کلاس قدم بزنید!
- به محیط زندگی ببخشید و از آن در تدریس استفاده کنید!

• موضوع درس

- موضوع درس را به عنوان یک مسئله (problem) و نه سؤال (Question) مطرح کنید!
- تاریخ مسئله را با پرسش برای بچه ها بکاویید!، زمین را آماده دانه ریزی کنید!
- دست خود را رو نکنید! کسی نداند شما چه نظری دارید!، پرسشهای جهت دار نپرسید!
- بر مبنای حقایق مشترک بحث را هدایت کنید، گفتگو بر مبنای حقایق!
- پرسش های محوری را برجسته کنید.

• روش تدریس:

- هدایت بحث و یادگیری مهمترین مهارت شماست.
- روش تدریس اکتشافی را تجربه کنید!
- از وارد شدن به گرمای بحث نهراسید!
- کاری کنید یاددهی مساوی با یادگیری باشد!
- هیچ مطلبی حفظی نیست! اما برای برخی مطالب حفظ شده می توان «یاد آور» درست کرد.
- مهمترین دستاوردها را طبقه بندی و خلاصه کنید!
- ...

• شرایط مربی، تنها چند پرسش!

- آیا درباره هر موضوعی می توان تفکر دانش آموزان را برانگیخت!
- آیا شما می توانید در هر موضوعی نقش فکرانگیز داشته باشید؟
- آیا می توان محتوای ثابت را با روشهای ثابت به دانش آموزانی متفاوت و دائماً در حال تغییر آموزش داد!؟
- ...

• برخی راهکارهای پیشنهادی در آموزش تفکر محور

- سخنرانی دانش آموزی
- امتحان یک دقیقه ای!
- نقش بازی کردن!
- آزمون های تحلیلی و خلاق
- کنفرانس های گروهی

- امتحان های گروهی و رقابتی

۴ مهارت تدریس تفکر محور کتاب ها فعلی فلسفه علوم انسانی متوسطه

• پرسش های اساسی

- محتوا: فلسفه به کدام معنا یاددانی است؟! (ملازمت تدریس عمومی فلسفه چیست؟)
- فراگیر: تناسب فلسفه به معنای متافیزیک با زندگی و مسائل فراگیران، جنسیت و سطح تفکر انتزاعی فراگیران...؟!؟
- زمینه ها (مدرسه، خانواده، کنکور و...؟!؟)
- روش ها: ملازمت تدریس فلسفه به عموم چیست؟

استفاده از پیشنهاد های نایکل و ابرتن در کتاب «چگونه فیلسوف شویم؟» (یادگیری فعال فلسفه) برای ارائه پیشنهاد هایی برای این پرسش که «چگونه فیلسوف تربیت کنیم؟» (تدریس فعال فلسفه)

۱. برای خواندن فعال فراگیران....

- مطالعه فلسفه با خواندن یک شعر چه فرقی دارد؟ در فلسفه نمی توانیم از فلسفه ورزی اجتناب کنیم!
- بچه را تشویق کنید تا با متن و کتاب گفتگو کنند!
- پرسش کنید: منظور نویسنده چیست؟ (پرسش همدلانه)
- می گوش به هر ورق که خوانی، تا معنی آن تمام دانی!
- پرسش کنید: آیا نویسنده درست می گوید؟ (پرسش نقادانه)
- چگونگی نگاه اجمالی به متن (چشم چشم دو ابرو!) را به فراگیران یاد دهید.
- در جزئیات غرق نشوید! آنها را از بچه ها بپرسید!
- به دنبال نشانه ها بگردید و آنها را پر رنگ کنید!
- از بلندخوانی همگانی اشعار و عبارات مهم غفلت نکنید! (سمفونی کلاسی!)
- افعال گفتاری واژه ها را از دست ندهید!
- مثال و آزمایش های فکری را به عنوان تکالیف فکری مطرح کنید.
- آنها را به یادداشت برداری فعال، توجه به استدلال ها، جداسازی عبارات و کلمات کلیدی ... تشویق کنید
- ....

۲. برای گوش دادن فعال فراگیران....

- تشویق فراگیران به پیش مطالعه، با چه روشی؟
- جلسه آینده درباره این موضوع صحبت می کنیم که ....
- امیدوارم کسی از شما در ادامه به این سؤال پاسخ بدهد که ....
- به بچه ها منوی درسی بدهید! (حساس کردن شاخک ها)

- مهارت طرح پرسش های هادی بحث

۳. برای مباحثه فعال فراگیران....

- تدریس مباحثه ای!
- فلسفه را در شیوه مباحثه خود به بچه ها معرفی کنید! (شما یک فیلسوف زنده اید!)
- چگونگی بررسی مسلمات، چگونه باید گامی به عقب برداریم؟
- دلیل تو خوب است! اما محکم نیست!
- پرسش های گروهی و نمره مشترک
- مناظره ترتیب دهید!
- بچه ها! نقد، نفی نیست! (اخلاق انتقادی را تمرین کنید)
- پس همه بحث را در یک جلسه به اتمام نرسانید!
- دادگاه کلاسی! می توانید فیلم برداری کنید!
- گفتگو میان شخصیت های داستانی خیالی، گفتگوی سهروردی و ابن سینا!
- مختصر صحبت کنید!
- پرسش را تشویق و سپس تحلیل کنید!

۴. برای نوشتن فعال فراگیران

- موانع نگارشی فراگیران را از سر راه بردارید!
- برداشت نویسی، شرح سفرهای فکری
- پاسخ شما به برداشت ها، حتی با یک شکلک!
- جای خالی نگارش آکادمیک در آموزش و پرورش ما / How to write a essay?
- تمرین های نگارشی و تکالیف فکری
- دعوت به روشن نویسی و فرار به ابهام

۵. ارزیابی فعالی داشته باشید

- آزمون های منبع باز / Open Sources
- آزمون های ترکیبی تحلیلی
- استفاده از سؤالات خود دانش آموزان برای آزمون!
- گفتن پرسش ها پیش از امتحان!
- دادن جواب ها پیش از امتحان! منتها در امتحان باید جواب را نقد کنند!
- امتحان بازجویی نیست! فرصتی است برای استنباط از میان دانسته ها!

سخن پایانی: کتاب فلسفه پیش دانشگاهی و برخی تاملات:

- هیچ اندیشمند اسلامی فلسفه را دانش همگانی ندانسته است. ما چگونه چنین درسی را به صورت همگانی تدریس کنیم؟ و چرا این کار را می‌کنیم؟
- آیا فلسفه به معنایی که فلاسفه اسلامی از آن سخن گفته‌اند، سطح عمومی دارد؟ عرفان چطور؟ و آیا قابل تدریس است؟
- مسئله اساسی و محور اصلی کتاب آشنایی با فلسفه اسلامی پیش دانشگاهی چیست؟ **پاسخ من: همسویی عقل فلسفی و ایمان دینی در گستره تاریخ تفکر فلسفی اندیشمندان مسلمان (از فارابی تا طباطبایی)**
- چگونه این مسئله را در فرایند تدریس شاخص سازیم؟
- چرا موضوع کتاب درسی فلسفه در معنای هستی‌شناسی (متافیزیک) باشد؟ چرا فلسفه اخلاق، هنر و یا تاریخ نباشد؟
- ....

شاخ و برگ نخل گرچه سبز بود
با فساد بیخ سبزی نیست سود

ور ندارد برگ سبز و بیخ هست
عاقبت بیرون کند صدبرگ دست

مولانا جلال الدین رومی

مشطاق نذرات و انتغادهای سازنده شما هستیم!

safaeipour@pishani.ir

متشکرم